

Vijgen na Pasen

COLUMN - 19/04/2022 [Siegfried Bracke](#)
Doorbraak 19/04/2022

Waar gebeurd. Ik, aan de kassa van de Colruyt bij een jobstudent, een jonge twintiger. Hij haalt een stoffen zakje met daarin acht vijgen uit mijn winkelkar, doet dat zakje open, kijkt mij verbaasd aan en vraagt: 'Wa is da?' Ik antwoord: 'Dat zijn vijgen.' Hij: 'Ah, zijn da vijgen?' Ik: 'Ja, voor na Pasen.' Hij: 'Waarom zegde gij da?' Ik: 'Laat maar, dom grapje van mij.'

Erg? Volgens de kleine cultuurpessimist in mij wel. Jammer? Volgens de grote taalminnaar in mij heel beslist. Moet je echt germanist zijn om je af te vragen waarom die vijgen na Pasen komen, en bijgevolg – dat snapt merkwaardig genoeg iedereen – te laat? Zoals mosterd na de maaltijd?

Voor wie het wil weten: gedroogde vijgen (regelrechte caloriebommen en mede daarom zeer geapprecieerd) waren eeuwenlang het enige soort zoetheid dat onze Moeder de Heilige Kerk toeliet in de vastentijd. Al moesten die natuurlijk bij ons worden geïmporteerd uit meer zuidelijke gebieden. En die aanvoer verliep niet altijd even vlot: het gebeurde dat ze pas na het einde van de veertigdagentijd, na Pasen dus, aankwamen.

Vastentijd? Veertigdagentijd? Pasen?

Waar gebeurd. Aan tafel in de tuin met een tiental vrienden. Het is wat het is: allemaal mensen van tamelijk goeden huize, van enige rang en stand ook. Niet dat het een met het ander te maken heeft, maar ze zijn, op één na, allemaal gedoopt. We horen de klokken van de kathedraal enthousiast beieren: het is er de dag voor, denk ik.

Het is de aanleiding voor een gesprek waaruit snel blijkt dat voor het gezelschap het onderscheid tussen Pasen, Pinksteren en Hemelvaart bijna onbestaande blijkt te zijn geworden. Wat vasten is, weten we allemaal. Maar de vastentijd? Ah, dat is gelijk de ramadan!

Erg? Volgens de kleine cultuurpessimist in mij wel. Jammer? Volgens de rest van mij heel beslist.

Etienne Vermeersch

Had de hele wereld maar les gekregen van Etienne Vermeersch! Ook in de week voor Pasen verkondigde hij luid dat God niet bestond, dat hij daar honderd procent zeker van was, en dat hij het bovendien kon bewijzen. Dat zei de professor – ik overdrijf nu in het belang van de duidelijkheid – minstens zeven keer per week. Maar in de week voor Pasen dus vond hij het zijn plicht ons uitgebreid te onderhouden over de Mattheüspassie van Bach, en waarom dat 'met recht en reden' (als Vermeersch dat zei dan diende daar

verder niet aan getwijfeld te worden) het vijfde evangelie kon worden genoemd. 'Het vijfde is de samenvatting van de vier andere!'

Vermeersch schuwde nooit grote woorden, en zeker niet als hij dacht – wat nogal eens gebeurde – dat zijn gelijk zo onwrikbaar was als Rome zelf

'En ja, dit behoort tot mijn cursus', zei hij er meteen bij. Dat was verstandig. Ik zou er morgen met een redelijke kans op succes nog examen over kunnen doen. 'Zonder kennis van de evangeliën kan je dit weergalozе kunstwerk nooit vatten.' Vermeersch schuwde nooit grote woorden, en zeker niet als hij dacht – wat nogal eens gebeurde – dat zijn gelijk zo onwrikbaar was als Rome zelf.

Twee soorten godsdiensten

Het kwam er op neer dat er twee soorten godsdiensten waren. In de ene soort (in de islam bijvoorbeeld) is God de ondoorgrondelijke, verre almacht waarbij men zich maar neer te leggen heeft. In de andere is God zeer herkenbaar en dichtbij. Zoals bij de Romeinen: de goden deden daar net zoals de mensen: dezelfde kuiperijen, wreedheden en *vetzakkerij*.

Het unieke van de christelijke godsdienst, zei Vermeersch, is de combinatie van die twee modellen. Er is de Vader, ver, almachtig, niet te begrijpen. Maar er is ook de Zoon, de mens die sterft op het kruis. Uitgerekend de pijnlijkste en smadelijkste doodstraf, die (juist daarom) nooit aan een Romeins burger kon worden opgelegd. Kruisiging was voor slaven en buitenlanders.

Van die combinatie is de Mattheüspassie de meest sublieme vertolking. Er is God, de pantokrator, de παντοκράτωρ, de schepper van alles, die ook beslist over leven en dood, zelfs van zijn eigen zoon, die, zoals een gewoon mens, verraden, gemarteld en gefolterd zal worden. En ja, *Was mein Gott will, gescheh' allzeit*, het is wat het is. Maar er is ook de onmetelijke pijn van *Mein Jesu*. Inclusief zijn angst om dood te gaan.

Jezus schreeuwde nog eens luid, en stierf. Ik ken die zinnnetjes nog uit het hoofd. Evenals de uitleg.

Aber Jesus schrie abermal laut, und verschied – Jezus schreeuwde nog eens luid, en stierf. Ik ken die zinnnetjes nog uit het hoofd. Evenals de uitleg. Over *scheiden* als scheiden, uiteengaan en ver-scheiden, doodgaan.

Agnus Dei

Ik weet het: dit zijn vijgen na Pasen in de vorm van kennis. Maar die dingen gaan lang mee. Zoals u kan merken.

De Mattheüspassie is in feite één groot en lang *Agnus Dei*, was de conclusie. Het Lam Gods dat de zonden van de wereld wegneemt. Het antwoord ook op het *Kyrie*, de vraag aan de verre God om zich over ons te ontfermen. Waarop Hij eigenlijk niet antwoordt, ook niet na de lofprijzing in het *Gloria*, maar de Zoon wel. En hoe! Weer die combinatie.

Vermeersch zei dat Jezus op het kruis hing met open armen om de hele mensheid te omarmen

Ik heb aan die les ook mijn voorliefde voor kruisbeelden overgehouden. Vermeersch zei dat Jezus op het kruis hing met open armen om de hele mensheid te omarmen. *Wohin* is de herhaalde vraag bij Bach; *in Jesu Armen* is het antwoord. Waardoor dat afschuwelijke executietuig meteen ook een heel andere betekenis krijgt. Het wordt een *süßes Kreuz*. Wat een simpel maar prachtig oxymoron, riep Vermeersch. (Wie wou weten wat dat was, moest het maar opzoeken... De interactiviteit van het lesgebeuren werd in die tijd nogal restrictief geïnterpreteerd.)

Wenn ich einmal soll scheiden, so scheide nicht von mir. Vele jaren later heeft Vermeersch mij ooit gezegd dat hij bij het uitspreken en aanhoren van die zinnestukjes keer op keer moeite had zijn tranen te bedwingen.